



TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ DEMİRCİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/16311)

Karar Tarihi: 20/9/2018

R.G. Tarih ve Sayı: 18/10/2018-30569

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

- Başkan** : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Celal Mümtaz AKINCI
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Raportör : Yücel ARSLAN
Başvurucular : 1. Ali DEMİRCİ
2. Güven ATABAY
3. İsmet ATAR
4. Metin KARAMAN
5. Şenel YORULMAZ
6. Yunis ERTOPCU
Vekili : Av. Emrah DUMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gösteri yürüyüşüne katılma nedeniyle hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/10/2015 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular 25/1/2015 tarihinde 10.00-14.00 saatleri arasında Fatsa ilçesi Ata Caddesi üzerinde, bir şirketin siyanürle altın elde etme faaliyetlerinin çevre ve insan sağlığına zararlı olduğu gerekçesiyle "*Siyaniüre Hayır*" konulu bir gösteri yürüyüşü düzenleyeceklerine ilişkin 22/1/2015 tarihinde idareye bildirimde bulunmuşlardır. Emniyet yetkilileri tarafından gerekli emniyet tedbirleri alınmıştır.

9. Anılan tarihte saat 11.30'da yaklaşık beş yüz kişilik grup ellerinde döviz ve pankartlarla Ata Caddesi'ni takiben Cihat Sokak, Altkumru Caddesi ve Reşadiye Caddesi'ni takiben Cumhuriyet Meydanı'na yürüyerek geçiş yapmıştır.

10. Burada gruba hitaben Fatsa Ünye Doğa Koruma Platformu Üyesi Ö.Y. basın açıklaması yapmıştır. Basın açıklaması 11.45'te başlamış ve 12.10'da son bulmuştur. Basın açıklamasının ardından grup uyarıya rağmen izin verilen güzergâhın sonu olan Ata Caddesi'nin bitişinde yürüyüşü sonlandırmamış ve Ata Caddesi sonunda Sevgi Köprüsü girişinde bekleyen araçlara binerek Yukarı Bahçeler köyüne hareket etmiştir.

11. Başvuruculardan Metin Karaman gösteri yürüyüşünün Düzenleme Kurulu başkanı, diğer başvurucular ise üyesidir. Düzenleme Kurulu Başkanı'na güzergâhın Ata Caddesi olduğu, güzergâhın aşılması hâlinde yasal işlem yapılacağı emniyet yetkilileri tarafından sözlü olarak iletilmiştir.

12. Başvurucuların içinde bulunduğu grubun bildirimde bulunulan güzergâhı aşarak yürüyüşe devam etmesi ve başvurucuların 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu'nun 11. maddesi gereğince kolluk amirine vermeleri gereken, Düzenleme Kurulunun başkan dâhil en az yedi üyeyi toplantının yapıldığı yerde bulundurduğuna dair tutanağı teslim etmedikleri gerekçesiyle haklarında anılan Kanun'a muhalefet suçundan iddianame düzenlenmiştir.

13. İddianamede, Düzenleme Kurulu Başkanı Metin Karaman'a yürüyüş güzergâhının aşılması durumunda yasal işlem yapılacağına sözlü olarak iki kez bildirilmesine rağmen yürüyüşün sonlandırılmadığı ve 2911 sayılı Kanun'un 11. maddesine göre yetkili kolluk amirine teslim edilmesi gereken tutanağın teslim edilmediği tespitine yer verilmiştir.

14. Kamu davası Fatsa 2. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmüştür.

15. Başvurucular, Mahkemedeki savunmalarında yürüyüş alanında bulduklarına dair tutanağı o gün için emniyete vermeyi unuttuklarını ve yürüyüş yapan kalabalığı engelleyemedikleri için yürüyüşün devam ettiğini ifade etmişlerdir.

16. Mahkeme 15/7/2015 tarihinde başvurucular hakkında 5 ay hapis cezasına hükmetmiş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, başvurucuların idare tarafından belirlenen yürüyüş güzergâhı boyunca yürüyüş

yaptıktan sonra güzergâh sonunda yürüyüşü sonlandırmadıkları belirtilmiştir. Yine yürüyüşü düzenleyen Düzenleme Kurulu başkan ve üyeleri olan başvuruçuların toplantının yapıldığı yerde bulduklarına dair tutanağı düzenleyerek kolluk amirine teslim etmedikleri ifade edilmiştir.

17. Başvuruçular 21/7/2015 tarihinde söz konusu karara itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Ünye Ağır Ceza Mahkemesi 6/8/2015 tarihinde itirazı reddetmiştir.

18. Ret kararı başvuruçulara 7/9/2015 ve 9/9/2015 tarihlerinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvuruçular 6/10/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

20. 2911 sayılı Kanun'un "*Toplantının yapılması*" kenar başlıklı 11. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Toplantı, 6 ncı madde hükümlerine uymak suretiyle bildirimde belirtilen yerde yapılır. Düzenleme kurulu, kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmakla yükümlüdür. (Değişik cümle: 02/03/2014-6529 S.K./7. md) Bu yükümlülüğün yerine getirildiğine dair tutulan tutanak, düzenleme kurulu tarafından hazırlanarak yetkili kolluk amirine teslim edilir."

21. Aynı Kanun'un "*Düzenleme kurulunun görev ve sorumlulukları*" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Düzenleme kurulu, toplantının sükun ve düzenini, bildirimde yazılı amaç dışına çıkılmamasını sağlamakla yükümlü ve sorumludur. Kurul, bunun için gereken önlemleri alır ve gerektiğinde güvenlik kuvvetlerinin yardımını ister. (Değişik cümle: 02/03/2014-6529 S.K./8. md) Toplantının amacı dışına çıktığı veya düzen içinde gerçekleşmesini imkânsız gördüğü takdirde kurul veya toplanamadığı takdirde kurul başkanı dağılma kararı alır ve durumu derhâl yetkili kolluk amirine bildirir."

"Düzenleme kurulunun sorumluluğu, topluluk toplantı yerinden tamamen dağılıncaya kadar sürer"

22. Yine aynı Kanun'un "*Yasaklara aykırı hareket*" kenar başlıklı 28. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"11 ve 12 nci maddelerde yazılı görevleri yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

B. Uluslararası Hukuk

23. İlgili uluslararası hukuk kaynaklarının derli toplu verildiği kararlar için *Dilan Ögüz Canan* [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, §§ 20, 21; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 25-30; *Ömer Faruk Akyüz*, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, §§ 28-37 kararlarına bakılabilir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 20/9/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

25. Başvurucular; gösteri yürüyüşünün tamamen barışçıl olduğunu ve şiddet içermediğini, kolluğun yürüyüş sırasında herhangi bir engellemede bulunmadığını, suç işleme kasıtlarının olmadığını, yürüyüş sırasında maddi ve manevi zarar meydana gelmediğini belirtmişlerdir. Başvurucular, gösterinin barışçıl nitelikte olmasına rağmen haklarında açılan kamu davasında verilen 5 ay hapis ve HAGB kararı nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

26. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak olan Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

28. Başvurucular hakkında HAGB kararı verilerek beş yıl denetimli serbestlik tedbiri altına alınmaları toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

“*Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*”

30. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

31. 2911 sayılı Kanun'un 28. maddesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

32. Başvurucular hakkında verilen HAGB ve denetimli serbestlik altına alınmalarına ilişkin kararın Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden *kamu düzeninin korunmasına* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının Önemi

33. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kez *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini açıklamıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (*Ferhat Üstündağ*, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 40; *Dilan Ögüz Canan*, § 36; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 79; *Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

34. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğünün ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 34; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 115; *Osman Erbil*, §§ 31, 45; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 72; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; *Ömer Faruk Akyüz*, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 35; *Ömer Faruk Akyüz*, § 55).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

35. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvuru araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde *demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama* ve *ölçülülük ilkesine aykırı olmama* biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 3/5/2018, § 15; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18).

36. Toplantı hakkı üzerindeki sınırlamanın kamu düzeninin korunması gibi demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacı karşılanması amacına yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. *Dilan Ögüz Canan* § 32; sendika hakkı bağlamında bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 73; *Tayfun Cengiz*, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56; *Adalet Mehtap Buluryer*, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; grev hakkı bağlamında bkz. *Kristal-İş Sendikası* [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 70; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

37. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenlemek yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığını denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (*Dilan Ögüz Canan* § 33; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 74; *Adalet Mehtap Buluryer*, § 71).

38. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvuru sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklediğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir. Kamu gücünü kullanan organların toplantılara ve gösteri yürüyüşlerine müdahale ederken toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan, korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (Bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında *Dilan Ögüz Canan* §§ 33, 56; *Ferhat Üstündağ*, § 48; sendika hakkı bağlamında bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri*

Sendikası ve diğerleri, § 74; ifade özgürlüğü bağlamında *Bekir Coşkun*, §§ 44, 47; *Tansel Çölaşan*, §§ 46, 49, 50).

(c) Barışçıl Toplanma Hakkı

39. Anayasa'nın 34. maddesi; fikirlerin *silahsız ve saldırsız*, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Kendine özgü özerk işlevine ve uygulama alanına rağmen -ifade özgürlüğünde olduğu gibi- siyasi ve kamu yararını ilgilendiren meseleler söz konusu olduğunda toplantı hakkına yapılan müdahaleler daha dar yorumlanmalıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 36; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 115; *Ömer Faruk Akyüz*, § 53; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 79; *Osman Erbil*, § 45).

40. Şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplanma kavramı dışındadır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete karışmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. (*Dilan Ögüz Canan*, § 37; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 117, 118; *Ömer Faruk Akyüz*, § 54; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 80; *Osman Erbil*, § 47; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, §§ 67, 68). Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 38; *Osman Erbil*, § 54).

41. Toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabilecekleri kabul edilmelidir. Alınan tedbirler, durumun özelliklerine ve gerekliliklerine göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir. Alınan bu tedbirlere aykırı, barışçıl olmayan toplantılar düzenlenmesi, bu tür toplantılara katılması veya bu tür toplantılarda suçlar işlenmesi hâlinde de cezalar verilebilir (*Dilan Ögüz Canan*, § 40; *Ömer Faruk Akyüz*, § 58; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 81; toplantı hakkına kamu düzeninin bozulması nedeniyle yapılan bir müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğuna karar verildiği bir başvuru için bkz. *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, §§ 76-86).

42. Kanunlarda öngörülen usullere tam olarak uyulmamış olması tek başına toplantı veya gösteri yürüyüşünün barışçıl niteliğini ortadan kaldırmaz. Aynı şekilde halka açık yerde yapılan her türlü gösterinin günlük hayatın akışında belirli derecede bir karışıklığa sebep olabileceği ve olumsuz tepkilere yol açabileceği gözönünde bulundurulmalıdır. Bu durumların varlığı toplanma hakkının ihlal edilmesini haklı gösteremez (*Dilan Ögüz Canan*, § 41; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 119; *Ömer Faruk Akyüz*, § 57; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, § 69).

(d) Caydırıcı Etki

43. Bundan başka alınan tedbirlerin veya öngörülen cezaların barışçıl toplantı hakkına dolaylı olarak usulsüz sınırlamalara dönüşmesine müsaade edilemez. Toplanma hakkını kullanırken kamu güçlerinin keyfi müdahalelerine karşı da bireyin korunması gerekir (*Dilan Ögüz Canan*, § 42; *Ömer Faruk Akyüz*, § 59; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 82; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, § 76). Barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılan ve bir gösteride yasaklanmamış katkılarda bulunan kişilerin toplantı hakkı, herhangi

bir kınanabilir olaya karışmadıkları sürece en hafif kabul edilecek disiplin cezasının dahi uygulanmamasını temin eder (*Osman Erbil*, § 51). Zira bu tip soruşturmalar veya cezalandırmalar caydırıcı etki doğurabilir (*Osman Erbil*, § 71).

44. Bu nedenlerle keyfi uygulamalardan ve usulsüz sınırlandırmalardan kaçınılması için derece mahkemelerince barışçıl bir toplantıya, tedbir almak veya alınan tedbirlere aykırı davrananlara ceza vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun ilgili ve yeterli gerekçe ile ortaya konulması, kamu düzeni ve başkalarının haklarının korunması ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılması arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (*Dilan Ögüz Canan*, § 53; *Ömer Faruk Akyüz*, § 61; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 83).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

45. Anayasa Mahkemesinin önündeki mesele, barışçıl bir şekilde başlayıp sona eren bir gösteri yürüyüşünde idarece belirlenen alanlar dışına çıkılması ve Düzenleme Kurulu üyesi başvuruçuların bazı belgeleri zamanında idareye teslim etmemeleri nedeniyle başvuruçulara 5 ay hapis cezası verilerek buna ilişkin hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve beş yıl denetimli serbestlik tedbiri uygulanması suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığının belirlenmesidir.

46. Öncelikle bir toplantı gösteri yürüyüşünden önce idareye bildirim yapılması yükümlülüğünün amacının toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin düzgün bir şekilde yapılmasını güvence altına almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlamak olduğu hatırd tutulmalıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 39). Devletin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasında toplantı ve gösteriye zorunlu sosyal ihtiyaç baskısı olmadığı sürece müdahale etmemesi negatif yükümlülüğünün yanında bazı pozitif yükümlülükleri de mevcuttur. Trafik düzenlenmesi, diğer gösteriler söz konusu ise gerekli önlemlerin alınması ve gösterici grupların korunması, yeterli sayıda ambulans ve sağlık görevlisi bulundurulması gibi önlemler bunlar arasında sayılabilir.

47. Bu çerçevede başvuruçular hakkında açılan davanın dayanağı olan 2911 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrasında, aynı Kanun'un 11. maddesindeki bildirim yükümlülüğüne dair usule ilişkin işlemlerin yerine getirilmemesi yaptırıma bağlanmıştır. Söz konusu işlemlerin amacı da bildirim yükümlülüğünde olduğu gibi Düzenleme Kurulu üyelerinin yürüyüş sırasında toplantının sükûn ve düzeninin korunması, güvenli bir şekilde göstericilerin seslerini duyurabilmesi için kolluk kuvvetleriyle iletişim hâlinde olmalarını ve bu suretle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirirken gerekli önlemlerin alınmasına yardımcı olmalarını amaçlamaktadır. Bir diğer deyişle Düzenleme Kurulu başkanı ve üyeleri idarenin gösteri yürüyüşü öncesinde ve yürüyüş sırasındaki muhatabıdır. Bu kişilerin yükümlülüklerini yerine getirmediklerinde bazı yaptırımlarla karşılaşmaları doğal kabul edilmelidir.

48. Bununla birlikte bir suçla ilişkin kanun maddesinin uygulanma koşullarının somut olayda bulunup bulunmadığı ve suçun unsurlarının neler olması gerektiği meselesi Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Buna karşın mevcut başvuruya benzer şekilde bir toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyenlerin cezalandırılması ya da ceza tehdidinde maruz bırakılması gibi verilen bir ceza hükmünün anayasal bir hakka müdahale oluşturduğu durumlarda vaki müdahale, Anayasa Mahkemesinin ilgi alanındadır (*Dilan Ögüz Canan*, § 47).

49. Başvurucular Düzenleme Kurulu üyeleri olarak Kanun tarafından öngörülen tutanağı zamanında idareye teslim etmemeleri ve uyarıya rağmen belirtilen sınırı geçmiş olmaları nedeniyle cezalandırılmış ve Anayasa Mahkemesi bu cezalandırmayla temel hak ve özgürlüklere bir müdahalede bulunulduğunu kabul etmiş ise Anayasa Mahkemesinin bundan sonra denetleyeceği ilk husus yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşü nedeniyle kamu düzeninin bozulup bozulmadığı, bozulma tehlikesinin ortaya çıkıp çıkmadığı ya da kamu makamlarının bu yöndeki değerlendirmelerinin gerçeklik değeri taşıyıp taşımadığı olacaktır (*Dilan Ögüz Canan*, § 48; *Ömer Faruk Akyüz*, § 65; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 88).

50. Somut olayda kolluk kuvvetleri, bildirimde belirtilen yerlerin dışına çıkılmaması konusunda düzenleme kurulu başkanı olan başvuru Metin Karaman'ı birkaç kez sözlü olarak uyarmıştır. Dolayısıyla Düzenleme Kurulu Başkanı yürüyüş sırasında orada bulunmuştur ve yetkililerle iletişim hâlinde olmuştur. Başvurucular hakkında ceza davası açılmasına dayanak olan Kanun maddesinde, toplantının bulunduğu yerde Düzenleme Kurulu üyelerinin bulunduğuna dair tutanağın verilmemesi hürriyeti bağlayıcı ceza yaptırımına tabi tutulmuştur.

51. Öncelikle Anayasa Mahkemesinin yalnızca usulüne uygun olarak düzenlenmemiş olan bir toplantının veya gösteri yürüyüşünün varlığını temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli kabul etmediği hatırlanmalıdır. Bazı özel nedenlerle bir toplantı veya gösteriye yapılacak müdahalelerin kamu düzeninin sağlanması için gerekli olduğunun ve cezaların kamu düzeninin bozulması veya bozulma tehlikesinin ortaya çıkması sebebiyle verildiğinin yetkili mercilerce (polis raporlarında, iddianamelerde veya derece mahkemelerinin gerekçelerinde) gösterilmesi gerekir (*Dilan Ögüz Canan*, § 53; *Ömer Faruk Akyüz*, § 68).

52. Somut olayın iki yönü bulunmaktadır: Birincisi gösteri yürüyüşü yapan grubun bildirimde belirtilen yerleri aşarak yürüyüşe devam etmesidir. İkincisi ise anılan tutanağın idareye zamanında teslim edilmemesidir. Bu kapsamda başvurucuların ceza almalarına neden olan tutanağı zamanında teslim etmemelerinin somut olayda kamu düzeni açısından ne şekilde sonuç doğurduğu incelenmelidir. Dosyada yer alan idarenin tutanakları, iddianame ve mahkeme kararında, belirlenen yerleri aşacak şekilde yürüyüş yapılması ve bununla bağlantılı olarak Düzenleme Kurulunca verilmesi gereken tutanağın idareye teslim edilmemesi nedeniyle toplantının barışçıl olmaktan çıktığına ve kamu düzeninin bozulduğuna dair herhangi bir tespit yer almamaktadır.

53. Göstericilerin şiddete başvurmadıkları ya da katlanılması gerekmeyen toplumsal bir kargaşaya yol açmadıkları durumlarda kamu makamlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına belirli bir ölçüye kadar müsamaha göstermesi gerekir. Barışçıl bir gösterinin veya basın açıklamasının ilke olarak cezai yaptırım tehdidine maruz bırakılmaması gerekir (*Dilan Ögüz Canan*, § 55; *Ömer Faruk Akyüz*, § 70).

54. Bu çerçevede somut olayda olduğu gibi gösteri yürüyüşünün belirlenen yerler dışına taşması veya Düzenleme Kurulu Başkan ve üyelerinin toplantı yerinde bulunduğuna dair tutanağın verilmemesi ya da geç verilmesi de dâhil bazı usule ilişkin eksikliklerin giderilmemesi tek başına gösteriyi barışçıl olmaktan çıkarmayacaktır. Dolayısıyla Mahkemece barışçıl niteliğini kaybetmemiş ve şiddet içermeyen toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleyenler hakkında 5 ay hapis cezası ve HAGB kararı verilmesi şeklindeki müdahaleyi tek başına haklı kılmaz.

55. Buna ek olarak somut olayda ilk derece mahkemesi kararında; toplantı ve gösteri yürüyüşünün barışçıl olup olmadığı, eylem nedeniyle toplumsal hayatın etkilenip etkilenmediği ve kamu düzeninin bozulup bozulmadığı değerlendirilmemiştir. Yine kararda göstericilerin kamusal yararı oldukça yüksek olan bir amaca yönelik olarak bir araya geldikleri ve düşüncelerini barışçıl ve iyi niyetli şekilde ortaya koydukları dikkate alınmamış, usule ilişkin eksiklikler gerekçe gösterilerek cezalandırma yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla belirtilen hususlar çerçevesinde müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği yönünde herhangi bir tespit de yapılmamış olup ilk derece mahkemesi tarafından müdahalenin gerekli olduğunu gösterilebilmiş değildir. Bu nedenle verilen ceza hükmü ve HAGB kararının gerekçesinin müdahale için ilgili ve yeterli olduğu söylenemez.

56. Öte yandan HAGB kararı verilmesi nedeniyle başvuru beş yıl denetim altına alınmıştır. Barışçıl bir gösteri nedeniyle cezai yaptırım tehdidi altında bulunma sonucunu doğuran söz konusu kararın kural olarak meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile barışçıl toplanma hakkı arasındaki dengeyi sağladığı söylenemez. Başvurular hakkında verilen HAGB kararlarının başvuru tekrar bir toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri ya da bunlara katılmaları ve mahkûm olmaları durumunda ceza yargılamasının devam etmesi ve yargılama sonucunda ceza alma ihtimalleri bulunmaktadır. Dolayısıyla başvuru yönünden ileride toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme ya da katılmalarına ilişkin olarak HAGB kararının caydırıcı bir etkisi olacaktır.

57. Sonuç olarak mevcut başvuruda HAGB kararı verilerek başvuru beş yıl denetimli serbestlik altına alınmasının Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeni meşru amacının sağlanması için gerekli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle başvuru Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

59. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

60. Başvuruların her biri 1.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

61. Başvuruda, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

62. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Fatsa 2. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

63. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

64. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 1.980 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.206,90 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Fatsa 2. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2015/404, K.2015/708) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 1.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 226,90 TL harç ve 1.980 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.206,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2018 tarihinde karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL